

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

III) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 4.

ÅREN

1871—1875.

ELFSBORGS LÄN.

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Elfsborgs län, enligt topografiska korpens år 1860 afgifna berättelse till dess karta öfver länet *beläget* mellan 57° 8' 48" och 59° 15' 45" n. bredd samt 4° 17' 40" och 6° 2' 12" vestl. längd från Stockholm, skulle enligt samma berättelse *inhålla*, andelen i Venern oberäknad, 112,561 qv.-mil, hvaraf fast land och holmar: 103,968 qv.-mil samt sjöar: 8,593 qv.-mil. Enligt senare vid författandet af generalkartan öfver södra Sverige år 1870 gjorda beräkningar har en obetydlig minskning i arealen för länet beräknats af 0,3897 qv.-mil, så att arealen antages numera utgöra i fast land, öar, holmar och skär: 104,2691 qv.-mil och i vatten: 7,9022 qv.-mil eller tillsammans 112,1713 qv.-mil. Här af innehåller Dal 36,7274 qv.-mil, hvaraf fast land och holmar: 33,1571 qv.-mil samt sjöar: 3,5703 qv.-mil. Den öfriga delen utgöres af södra Vestergötland.

Dalslands norra del, Vedbo och en stor del af Tössbo härad, utgör en från Norge och Vermland utskjutande bergstrakt, genomskuren af en stor mängd långsträcka sjöar och vattendrag, hvilka, sträckande sig från norr till söder, slutligen utmyrna i Venern vid Köpmannebro, genom hvilken, äfvensom genom de flere näs och klippor, som åtskilja sjöarne, en mängd slussar, till antalet ända till 25, äro anlagda, som, tillsammans bildande Dalslands kanal, för hela denna trakt för närvarande utgör den enda större kommunikationsleden. Bergstrakten sänker sig i midten af Dalsland,

lemnande der rum för ett mindre platt-land af kärr- och mo-trakter inom Bäcke och Ödskölds socknar, men höjer sig der-efter söderut i en lång fjällsträckning emot Bohus län. Denna höjdsträckning, benämnd Kroppe- och Stigsfjällen, delar den södra delen af Dalsland, skiljande Dalbo härad, en mindre dalgång med svagare, ehuru i allmänhet icke ofruktbar jordmån, från Sundal och Nordal, ett bördigt och tätt bebygdt slättland med jordmån af lera och lermylla på lerbotten, hvilket lika som den vestligaste delen af Tössbo härad, också ett mindre slättland med jordmån af lera, sträcker sig ända ut till Venern.

Af länets *Vestgötadel* utgör det till Dalsland och Venern angränsande Väne härad äfvensom en mindre till Skaraborgs län angränsande del af Bjerke härad ett bördigt slättland, med jordmån af lera eller sandmylla på lerbotten, på hvilket endast Halle- och Hunneberg resa sig som ett par stora knappar. De till Skaraborgs län gränsande delarne af Kullings och Gäseneds härad, kände under namn af »svältorna», utgöra vidsträcka till större delen jemna kalmarker, öfvertäckta med ett tjockt lager af större eller mindre klippstycken och stenar, under hvilka likväl en bördig jordmån af svartmylla lemnar riklig näring, ej blott åt de här i senare tider vidtagna skogsplanteringar, men äfven, der stenarne brytas och kärren aftappas, en rik lön åt odlarens möda. Dessa delar af länet, hittills ansedda såsom syn-

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.
Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-11.
1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.....	1.
2. Invånare.....	2.
3. Näringar.....	3.
4. Kommunikationsanstalter och varubyten.....	6.
5. Kameralförhållanden.....	8.
6. Politi.....	9.
Tabellbilagor	12-20.
Tab. N:o 1. Folkmängd.....	12.
Tab. N:o 2. Jordbruk.....	12.
Tab. N:o 3. Boskapsskötsel.....	12.
Tab. N:o 4. Skogshushållning.....	13.
Tab. N:o 5. Dödade rofdjur.....	13.
Tab. N:o 6. Af rofdjur dödade husdjur.....	13.
Tab. N:o 7 a. Bruk, bergverk, fabriker och manufaktur-inrättningar, år 1875.....	14.
Tab. N:o 7 b. Handtverkerin, år 1875.....	15.
Tab. N:o 8. Allmänna vägar, gästgifverin och skjutsning.....	15.
Tab. N:o 9 a. Sjöfart, år 1875.....	16.
Tab. N:o 9 b. Handlande och deras betjening, år 1875.....	16.
Tab. N:o 10. Hemman, jordområde och egendomar m. m., år 1875.....	17.
Tab. N:o 11. Laga skiften, åren 1871-1875.....	18.
Tab. N:o 12. Stats- och riksgäldsmedlen åren 1871-1875.....	18.
Tab. N:o 13. Sparbanker.....	19.
Tab. N:o 14. Fattigvården.....	20.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

III) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 4.

ÅREN

1871—1875.

ELFSBORGS LÄN.

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Elfsborgs län, enligt topografiska korpens år 1860 afgifna berättelse till dess karta öfver länet *beläget* mellan 57° 8' 48" och 59° 15' 45" n. bredd samt 4° 17' 40" och 6° 2' 12" vestl. längd från Stockholm, skulle enligt samma berättelse *inhålla*, andelen i Venern oberäknad, 112,561 qv.-mil, hvaraf fast land och holmar: 103,968 qv.-mil samt sjöar: 8,593 qv.-mil. Enligt senare vid författandet af generalkartan öfver södra Sverige år 1870 gjorda beräkningar har en obetydlig minskning i arealen för länet beräknats af 0,3897 qv.-mil, så att arealen antages numera utgöra i fast land, öar, holmar och skär: 104,2691 qv.-mil och i vatten: 7,9022 qv.-mil eller tillsammans 112,1713 qv.-mil. Här af innehåller Dal 36,7274 qv.-mil, hvaraf fast land och holmar: 33,1571 qv.-mil samt sjöar: 3,5703 qv.-mil. Den öfriga delen utgöres af södra Vestergötland.

Dalslands norra del, Vedbo och en stor del af Tössbo härad, utgör en från Norge och Vermland utskjutande bergstrakt, genomskuren af en stor mängd långsträcka sjöar och vattendrag, hvilka, sträckande sig från norr till söder, slutligen utmyrna i Venern vid Köpmannebro, genom hvilken, äfvensom genom de flere näs och klippor, som åtskilja sjöarne, en mängd slussar, till antalet ända till 25, äro anlagda, som, tillsammans bildande Dalslands kanal, till hela denna trakt för närvarande utgör den enda större kommunikationsleden. Bergstrakten sänker sig i midten af Dalsland,

lemnande der rum för ett mindre platt-land af kärr- och mo-trakter inom Bäcke och Ödskölds socknar, men höjer sig der-efter söderut i en lång fjällsträckning emot Bohus län. Denna höjdsträckning, benämnd Kroppe- och Stigsfjällen, delar den södra delen af Dalsland, skiljande Dalbo härad, en mindre dalgång med svagare, ehuru i allmänhet icke ofruktbar jordmån, från Sundal och Nordal, ett bördigt och tätt bebygdt slättland med jordmån af lera och lermylla på lerbotten, hvilket lika som den vestligaste delen af Tössbo härad, också ett mindre slättland med jordmån af lera, sträcker sig ända ut till Venern.

Af länets *Vestgötadel* utgör det till Dalsland och Venern angränsande Väne härad äfvensom en mindre till Skaraborgs län angränsande del af Bjerke härad ett bördigt slättland, med jordmån af lera eller sandmylla på lerbotten, på hvilket endast Halle- och Hunneberg resa sig som ett par stora knappar. De till Skaraborgs län gränsande delarne af Kullings och Gäseneds härad, kände under namn af »svältorna», utgöra vidsträcka till större delen jemna kalmarker, öfvertäckta med ett tjockt lager af större eller mindre klippstycken och stenar, under hvilka likväl en bördig jordmån af svartmylla lemnar riklig näring, ej blott åt de här i senare tider vidtagna skogsplanteringar, men äfven, der stenarne brytas och kärren aftappas, en rik lön åt odlarens möda. Dessa delar af länet, hittills ansedda såsom syn-

nerligen fattiga, hafva under senaste åren genom odlingar och vattenaftappningar blifvit bördiga och brukas numera af en välmående befolkning. Jemväl de till Skaraborgs län gränsande delarne af Ås och Redvägs härad hafva en icke ofruktbar, ehuru lös, mera sandblandad jordmån. Landet börjar här blifva allt mera kuperadt och till en del ännu skogbeväxt.

Hela den öfriga delen af länet består af höga, vidsträckta, till en stor del med jord betäckta, från norr till söder gående berg och grusåsar med djupa dalgångar, bildade af de i Kattegat utlöpande floderna, hvilka i dalarne nedfört slamjord, här och der af ganska bördig beskaffenhet. Hit bör i första rummet räknas den utmed Göta elf, gränsen emot Bohus län, löpande dalgången, som utgöres af Flundre, Ale och Vätle härad med en ypperlig jordmån, ehuru sammanträngd emellan bergen. Vidare den dalgång af samma härad som bildas af sjöarne Säfvelången, Aspen och den genom dessa sjöar löpande Säfveån, i hvilken dalgång vestra stambanan framgår; den smala dalgång, Bollebygds härad med svag jordmån, genom hvilken Bollebygds ån också frambyter, utmynnande i sjön Lygnern; Viska åns dalgång, Marks härad, hvars öfra del har en mera sandblandad jordmån, hvaremot den nedra, till Halland gränsande delen, har ypperlig jordmån af svartnylla, hvarjemte rika mergellager underlättas jordens förbättrande; samt Åtra-åns dalgång genom Redvägs och Kinds härad, hvilken dalgång, inom Redvägs härad bredare och med bättre jordmån, i Kinds härad smalnar samt utgrenar sig i smärre dalgångar, af hvilka trakterna kring sjön Åsunden, äfvensom i Sexdräga, Svenljunga, Frölunda och Kalfs socknar bilda åtskilliga jordegendomar, visserligen med svag jordmån af till större delen sand, men som genom upptagande af de invid Åtran varande mergellager i senare tider icke obetydligt förbättrats.

Denna sist omnämnda del af länet är företrädesvis bergig och borde vara skogbärande, höjande sig emot Smålandsgränsen ända till 1,100 fot, men sänker sig mot Hallandsgränsen till 300 fot öfver hafvet.

Denna länets belägenhet i förening med dess längd, öfver 22 mil från Norge och Vermland till Halland, antyder den olikhet i naturförhållanden och näringslif, som redan blifvit vid flere tillfällen antydd.

I den *administrativa och judiciela samt kyrkliga indelningen* hafva under den tilländalupna femårsperioden icke några förändringar skett, helst motstånd från invånarnes sida mött att afhjelpa de administrativa oregelbundenheterna, som förut blifvit anmärkta. Länet är således fortfarande indeladt i 18 härad, fördelade på 7 domsagor och 6 fögderin med 29 länsmansdistrikt, af hvilka likväl ett, östra Vedbo, med afseende å dess storlek, provisoriskt och under afbidan på löneregleringen för landsstaten, delats i två; samt 5 städer.

Landsbygden är i ecklesiastikt och kommunalt hänseende indelad i 59 pastorat och 227 socknar, af hvilka Trollhättan, likasom en köping utgörande en särskild kommun, i administrativt och judicielt hänseende tillhör Väne härad.

I trenne af domsagorna, Tössbo och Vedbo, Ås och Gäseheds samt Kinds och Redvägs, med allenast tvenne tingslag, hållas, till följd af Kungl. förordningen den 17 Maj 1872, *månatliga sammanträden vid häradsvätten*. I de öfriga fyra domsagorna, Sundals, Nordals och Valbo, Väne, Flundre och Bjerke, Kullings, Ale och Vätle samt Marks, Vedens och Bollebygds fortfar den gamla ordningen.

2. Invånare.

Tab. N:o 1. Den minskning i *folkmängden*, enligt mantalslängderna, som i senaste femårsberättelsen anmärktes såsom en följd dels af de knappa skördarna på slutet af 1860-talet och den af amerikanska kriget framkallade s. k. bomullskrisen, dels af emigrationen, har under denna femårsperiod ersatts genom en betydlig tillökning från 278,805 år 1870 till 285,205 år 1875 enligt nämnda längder.

Tillökningen, ehuru jemförelsevis större i städerna, är äfven på landsbygden icke obetydlig, börjande med år 1872, då verkningarna af missväxtåren och krisen upphört; dervid jemväl bör i betraktande tagas, att inom de begge fögderien på Dalsland folkmängden under femårsperioden i det ena minskats med 50, och i det andra ökats med endast 47 personer, detta till följd af, icke minskad nativitet, men ökad utvandring till Norge eller Norrland att söka arbetsförtjenst, enär, i brist af kommunikationer i denna ort, rörelsen afstadnar, en brist, som genom de under anläggning varande jernvägarna snart skall blifva afhulpen.

Detta kommunikationernas inflytande på folkmängden visar sig jemväl i fråga om staden *Ulrichamn*, hvars befolkning under en lång följd af år *oupphörligen minskats*, ända till år 1873, hvarefter, till följd af den till staden anlagda jernväg, befolkningen ökats från 982 år 1872 till 1,086 eller, enligt kyrkoböckerna, 1,125 år 1875.

Emigrationen till Amerika har i högst betydlig mån aftagit.

Beträffande *befolkningen* förtjenar att anmärkas, att den samma icke blott i förhållande till den odlingsbara jorden, men i jemförelse med rikets öfriga län är stor. Undantager man nemligen Göteborgs län, inom hvilket staden af samma namn och fiskerien gifva den stora folknummern, så är näst efter Malmöhus, Kristianstads, Blekinge, Hallands, Skaraborgs och Östergötlands län, Elfsborgs, med afseende på arealen, det folkrikaste. Tager man derjemte i betraktande den jemförelsevis ringa arealen af den odlade jorden, uppgående, enligt hushållningssällskapens berättelser till 336,000 tunnland, enär den s. k. naturliga ängen, omkring 255,000 tunnland, till större delen utgöres af mader och till en del skogbeväxta s. k. slogar, så visar sig folkmängden relativt ganska stor. Också utgöres denna folkmängd till en ganska stor del af backstugusittare eller torpare med något ringa eller intet jordbruk samt af en lös befolkning, hvilken sysselsättes dels vid de flere inom länet befintliga fabriker, dels med husslöjd och, hvad beträffar de södra häradena af länet, företrädesvis med väfnadsindustrien. Det är med afseende härå, som industriela sysselsättningar och, såsom villkor dervedför, kommunikationer för länet utgöra ett *oeftergiftigt* behof. Med afseende å ofvannämnda förhållanden är den tilltagande *välmgågan* till följd af ökad näringslif och den stegrade bild-

ningen till följd af de numera allmänt ordnade folkskolorna ett särdeles glädjande tidens tecken. *Sedligheten* är i allmänhet tillfredsställande, ehuru i grannskapet af städerna och de gästgifverin å landet, hvarest bränvinsutskänkning ännu finnes, fylleri-lasten skördar många offer. Utom gästgifverien finnas nemligen å landet högst få ställen, der bränvin försäljes, hvilken anordning verkar i hög grad välgörande.

Religiönsundervisningen skötes i allmänhet omsorgsfullt af presterskapet. Från vissa delar af länet, företrädesvis norra Dalsland, Kinds, Redvägs, Vätle och Ale härad, klagas öfver det ofog, som kolportörer, företrädesvis utsända af den s. k. Evangeliska fosterlandsstiftelsen, anställa genom uppretande predikningar, hvarigenom oro och söndringar åstadkommas. Dessa rörelser, med varsamhet handhafda, äro dock vanligen öfvergående och några särskilda församlingar af *separatister* hafva icke bildats.

3. Näringar.

Tab. No 2. A) **Jordbruk.** Under de i allmänhet gynnsamma år, som innefattas i denna period, har *jordbruket* inom länet gjort högst väsentliga framsteg; detta icke blott till följd af nyodlingar och vattenaftappningar, hvilka, i senaste femårsberättelsen omnämnda, nu blifvit inbringande, utan ännu mera till följd af en förbättrad skötsel och bruket af artificiella gödningsämnen.

Af hushållningssällskapens uppgifter angående jordbruksstatistiken, hvilka, om också ännu ej fullt tillförlitliga, likväl lemna en god ledning för bedömande af förhållandena och hvilka således åberopas, inhemtas också, att spanmålsproduktionen, hvilken ännu för få år sedan icke var tillräcklig för befolkningens behof, numera lemnar ett betydligt öfverskott, särdeles hvad den norra delen af länet angår.

Verkningarna häraf visa sig såmedelst, att alla de under missväxtåren lemnade undsättningslån blifvit till fulla betalta, äfvensom att under innevarande år, då särdeles inom norra delen af länet den långvariga och starka torkan menligt inverkade på vegetationen, icke ens inom de sämst lottade kommunerna, hvarest den lösa befolkningen är ganska stor, någon fråga väckts om sådana lån.

Inom den södra delen af länet, eller Ås och Gäsene, Kinds och Redvägs samt Marks, Vedens och Bollebygd's härad, der, med undantag af södra delen af Mark, den lösare jordmänen egnar sig för *potatisodling*, bedrifves denna betydligt, såväl till befolkningens eget behof som till afsättning vid *brännerien*, vid hvilka till antalet 14—19 tillverkats:

År 1871	312,556	kannor.
» 1872	442,525	»
» 1873	440,149	»
» 1874	476,162	»
» 1875	481,284	»

Af *sädesslag* odlas företrädesvis råg och i synnerhet hafre till afsalu. På slättbygden odlas likväl äfven hvete, korn och ärter samt i Göta elfs dalgång jemväl bönor. Odlingen af *foderväxter* har i senare tider betydligt tilltagit och ett ordnad vaxelbruk införes småningom jemväl på de mindre possessionserna.

Linodlingen bedrifves fortfarande såsom näringsgren hufvud-

En glädjande företeelse, härrörande af den tilltagande välmågan och åtnjutandet af sundare näringsmedel, är det tilltagande antalet af de enligt mönstringsrullorna *approberade* *beväringssynglingarne*, af hvilka, särdeles i vissa härad, en större del till följd af kroppslig svaghet tillförene blifvit kasserad.

Inom den största delen af länets socknar finnas *sockenbibliotek*.

Af *utländingar* finnas på landet högst få jordegare. Endast i Kinds samt i Valbo härad uppgifves, att tvenne danskar bosatt sig och förvärfvat fast egendom. I städerna deremot förekomma några polska eller tyska judar, men icke till nämnvärdt antal.

Af de flere *skarpskytteföreningar*, som under föregående femårsperioder stiftats, återstå numera högst få, och denna rörelse är således i synbart aftagande. Föreningarna i Venersborg, Alingsås och Trollhättan fortfara likväl med sin verksamhet.

sakligen endast inom Marks härad. Odlingen deraf inom öfriga delar af länet afser egentligen endast husbehof.

De begge inom länet befintliga af staten underhållna *landtbruksskolorna*, af hvilka den ena är fortfarande stationerad å Kilanda i Ala härad och den andra numera blifvit förflyttad till Semholm i Gäsene härad, skötas fortfarande väl. En enskild landtbruksskola, inrättad på Skeppsholmen i Redvägs härad, omfattas jemväl med förtroende och besökes af elever jemväl från andra län.

Till följd af de förbättrade kommunikationerna rätta sig *spanmålsprisen* i allmänhet efter de i landet gällande pris.

Trögårdsskötseln och *fruktträdodlingen* befinna sig ännu i allmänhet på en låg ståndpunkt. Bemödande för höjandet deraf göres likväl.

Bland större *sjösjänkning*, hvartill under femårsperioden statsanslag erhållits, må nämnas: sjänkning af Rångedala-, Torn-, Väla-, Tå- och Fenneslunda-sjöarna samt Ingela-, Föla-, Rångedala och Fenneslunda-åarna, hvartill såsom statslån anvisats ett belopp af kronor 45,000. sjänkning af Örsjön, Ansjön, Gårdsjön m. fl. samt utdikning af Vånga, Härna och Vings mader, hvartill erhållits statsanslag » 29,000. sjänkning af Nossa-ån och utdikning af Molla mader, hvartill statslån å » 26,800. sjänkning af Tydje sjö och å i Tössbo härad » 15,000. utdikning af Ekenäs mosse i Frändefors socken » 4,100. sjänkning af Bollerudssjön i Ryrs socken » 3,300. sjänkning af sjöarna Mösen och Buasjön, hvartill statslån beviljats till ett belopp af » 3,250.

B) **Boskapskötsel.** *Boskaps- och ladugårdsskötseln* har Tab. No 3. under denna period gjort betydliga framsteg. Kreatursstocken, som till följd af missväxtåren under senare delen af förra femårsperioden nedsattes, har åter ökat och kreaturen födas i allmänhet bättre än förr.

Genom de flere inom länet anlagda större *mejerin* för uppköp af mjölk och grädde, af hvilka de i Venersborg, Väsby i Nordals härad, Åmål, Alingsås med flere äro af betydighet,

beredes afsättning af mjölk och grädde; och smör samt ost afsättas i icke obetydliga partin. Bland de egendomar, å hvilka mejerin af jordegarne äro inrättade, må nämnas: Baldersnäs, Löfås, Qvantsenburg och Vestergården på Dalsland, Lindås i Väne härad, Hede under Kobergs säteri i Bjerke härad, Ribbingsberg, Nohaga och Torpa i Kullings härad, Kilanda i Ale härad, Torpa och Mölnebyn i Kinds härad m. fl.

I södra delen af länet uppköpas *kreatur* ifrån Småland, hvilka gödas och afsättas på Göteborg. Från den norra delen af länet åter afsättes icke obetydligt af kreatur på Norge.

Svinskötseln har inom vissa härad af länets södra del gjort framsteg och betydliga partin fläsk afsättas derifrån på Göteborg.

Till följd af de i senaste tider stegrade hästprisen har *hästafveln*, hittills försummad, börjat omfattas med mera intresse, och vid de af staten föranstaltade premieringarna uppvisas för hvarje år allt flere unghästar.

Dagsverksprisen på landet, ehuru med afseende på länets utsträckning ganska omvexlande, torde i allmänhet kunna uppgifvas för man till omkring 75 öre å 1 krona om vintern samt 1,25 till 1,50 sommartiden; för qvinsdagsverken uppgifves priset till omkring 67 å 80 öre.

Tab. N:o 4. C) **Skogshushållning.** Den s. k. *skogbärande marken* inom länet, som i senaste femårsberättelsen beräknades till omkring 775,000 tunnland, antages i hushållningssällskapens berättelser till något högre belopp, eller 828,000 tunnland. Beklagligen är likväl hela denna areal ingalunda i egentlig mening skogbärande, och skilnaden förklaras lätteligen genom den större eller mindre afräkningen af impediment och s. k. *kalmarker*, der skogen är alldeles afröjd. Sådana förekomma, dels på Dalsland i de ofvan omnämnda Kroppe- och Stigsfjällen med en areal af sannolikt omkring 15,000 tunnland, dels de s. k. Ale- och Vätlefjällen inom häradena af samma namn, dels de på de s. k. Svältorna, också af flere tusen tunnlands vidd. Dessa kalmarker, hvilka sannolikt icke på ganska länge, om ens någonsin genom enskildes försorg, komma att göras skogsbärande, torde således böra genom statens försorg skogbesås, och Eders Kungl. Majts Befallningshafvande har, hvad de först nämnda fjällen angår, derom gjort underdånig framställning, med öfverlemnande af preliminariter uppgjorda kontrakt med jordegarne om inköp af marken. För detta län med en så stor, till skogsbörd företrädesvis af naturen danad areal, skulle sådana planeringar vara af oberäkneligt gagn, såväl med afseende å klimatiska förhållanden, som befolkningens näringslif. Äfven om dessa kalmarker skulle blifva besådda, återstå, om från länets areal af fastland, 104 qvadratmil, afräknas den odlade marken 336,000 tunnland, den naturliga ängen..... 255,000 » och den skogbärande marken..... 828,000 » alldeles oduglig mark (jemte hagmarker) nära 1,000,000 »

Från skilda delar af länet klagas öfver *skogens afverkning*, hvarvid likväl tillägges, att på senaste tiden något mera betänksamhet visat sig. I hvad mån härtill må hafva bidragit de under senare tider af femårsperioden inträffade tryckta trävaruprisen må lemnas osagdt. Men glädjande är i allt fall, att allmogen icke allenast mera värdsamt behandlar skog, utan flerstädes genom sådd och plantering söker att återställa densamma. De föredömen, som i detta afseende lemnats, dels af staten genom plantering å Svältorna, dels af åtskillige possessionater,

och jemväl af Saagbrugsforeningen i Fredrikshald, som på inköpta skogsmarker i Dalsland verkställt skogsådd, hafva således visat sig verksamma, och det kan icke betviflas, att de stegrade prisen på skogseffekter småningom skola verka till en mera rationel skogshushållning, om också ett och annat fall af hejdlös förstöring förekommer.

Beträffande arealen af *kronan tillhöriga skogar*, bör till de i senaste femårsberättelsen omnämnda 19,530 tunnland, hvartill kronoparkerna då uppingo, läggas den, genom inlösen af den perpetuela arrenderätten till kronosäteriet Ollestad, vunna skogsmark omkring..... 1,800 » samt genom ytterligare inköp till Svältorna omkring 440 »

21,770 tunnland,

hvilka forstmessigt behandlas. Härtill bör läggas arealen af den skogsmark, som tillhör de till statsverket numera i allmänhet indragna civila och militära boställena, men hvilken, enär dessa skogar i allmänhet icke äro uppmätta, icke kan ens approximativt beräknas. De bland dessa *boställsskogar*, som hittills blifvit uppmätta och indelade till ordnad hushållning, uppgå till något öfver 10,000 tunnland, forstmessigt skötta.

Till de i senaste berättelsen omnämnda *häradssällmanningar* om: tillsammans. 4,943 tunnland böra läggas en inom Fiflereds socken belägen allmanning, Åsarps hult med en areal af 589 »

Att ens närmelsevis beräkna *afsättningen* från länet af trävaror dels till angränsande Skaraborgs län, dels öfver Göteborg och Uddevalla samt andra i Bohus län varande lastageplatser till utlandet äfvensom öfver Dalslands kanal på Norge, anser Eders Kungl. Majts Befallningshafvande icke möjligt. Att, till följd af den stora afverkningen, skogstillgången betydligt minskats visar sig deraf, att de största sågverken vid Trollhättan blifvit nedlagda samt att tillverkningen vid sågverken å Lilla Edet i betydlig mån aftagit. Vid åtskilliga sågverk å Dalsland afverkas ännu icke obetydligt plank och bräder, äfvensom vid flere mindre sågverk i skogsbygden inom södra delen af länet. Derjemte flottas i Åtra å betydligt timmer från Kind till de i Halland, i trakten af Falkenberg anlagda sågverken.

Planteringen af pil medelst från Landtbruksakademien erhållna sticklingar har under denna period fortsatts och någon skörd deraf har redan börjat att användas till korgflätning. Jemväl med afseende å tillverkningen af laggkärl kan pilträplanteringen vid de inom länet befintliga långa åbräddar blifva af synnerligt gagn.

I den mån skogstillgången inom länet minskas, anlitas allt mer *bränntorfmossarna*, och åtskilliga försök med beredning af bränntorf hafva med mer eller mindre framgång blifvit gjorda. De senaste vid Floda äfvensom vid Nääs i Ale härad använda redskap för torftillverkning synas lofvande. Med afseende å de låga stenkolsprisen, utgör likväl ännu stenkolen det allmännast använda surrogat för bränsle af trä. Vid Forsbacka bruk på Dalsland uppgifves likväl, att bränntorf jemväl användes vid jernstillverkningen.

Jagten, som, efter införandet af den nya *jagtstadgan* Tab. N:is 5 o. 6 och de deruti stadgade premier för dödande af räfvar, tillväxte, har, sedan dessa premier borttagits, ånyo minskats. Lands-tinget har i anledning häraf utfäst premier för dödande af

räfvar, och dessa premier blefvo innevarande år af landstinget höjda till 3 kronor.

Tillgången på orrfågel minskas synbarligen; och har landstinget hos Eders Kungl. Maj:ts gjort underdånig framställning om enahanda inskränkning i tiden för jagten af öfriga fågelslag, som för rapphöns.

De för bedrivande af *fisket* i senaste femårsberättelsen omnämnda genom Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande för en tid af fem år fastställda föreskrifter äro, efter det strandegarne blifvit hörde och fiskerintendenten med yttrande inkommit, förnyade.

För särskilda sjöar utfärdas af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, efter strandegarnes hörande, särskilda föreskrifter. Man synes i allmänhet komma till insigt deraf, att denna näringsgren, liksom öfriga i ett civiliseradt samhälle, icke kan undvara det underlättande af naturens verksamhet, som är vilkoret för näringarnas fortkomst. En *fiskodlingsanstalt* är vid Venerns utmynnande i Göta elf anlagd, hvarifrån flere tusen fiskungel årligen utsläppas; och *fiskeritillsyningsmän* äro i orterna tillsatte. Mycket återstår likväl ännu att göra för att upphjelpa denna, hittills helt och hållet försummade, näringsgren.

Beträffande *fisket i sjön Venern* har under innevarande år en af Elfsborgs, Skaraborgs och Vermlands läns landsting utsedd komité, under landshöfdingens i detta län ordförandeskap, sammanträdt för att åstadkomma likställighet i föreskrifterna angående fiskets bedrivande samt om möjligt genom anläggande af laxtrappor vid Trollhättan samt fiskodlingsanstalter befördra tillgången af lax i Göta elf samt sjön Venern.

Bergs- och brukshandtering. Bergs- och brukshandteringen, i forna tider, efter den tidens sed, bedrifven vid en mängd smärre *jernbruk*, har, sedan en stor del af dessa smärre verk, till följd af aflägsenheten från malmfälten, hvarpå inom länet icke finnes tillgång, och förbättrade arbetsmetoder vid de större verken, blifvit nedlagd, inskränkts till hufvudsakligen trenne större verk i Vedbo härad: Billingsfors med Bäckefors; Kristinedal med Lisafors; samt Forsbacka, Hanefors och Sersbyn, hvilka alla hafva anläggningar på olika ställen; ett mindre verk Gustafs-fors derstädes, der tillverkningen sannolikt kommer att nedläggas; tvenne bruk i Väne härad Kollerö (med hufvudsakligen stältillverkning) samt Jädersfors (för spik- och svartsmide), ett mindre bruk Strömsfors i Tranemo socken af Kinds härad, (hvarst tillverkas något, ehuru obetydligt svartsmide); samt tvenne *mekaniska verkstäder* vid Trollhättan och vid Rådanefors, af hvilka dock den senare nu blifvit nedlagd. Vid nämnda verk har likväl tillverkningen, på sätt Kommerskollegii tabeller utvisa, varit temligen betydlig, ehuru mot slutet af femårsperioden tryckt, till följd af de dåliga konjunkturerna. Trollhättans mekaniska verkstad deremot arbetar fortfarande med framgång, särdeles sedan lokomotiv för jernvägarne numera i större skala der tillverkas.

Vid Bäckefors, hvarst stångjernsmidet lär komma att nedläggas, anordnas en mekanisk verkstad.

I den till Vermland angränsande bergiga delen af norra Dalsland har man förnyade gånger sökt och trots sig finna *malmanledning*, hvilka likväl vid närmare undersökning icke befunnits tillräckligt gifvande. I Ånimskogs socken af Tössbo härad har under denna femårsperiod bearbetats en kopparmalmsanledning i åtskilliga, under förra århundradet upptagna, grufvor;

men bristande kapitalstyrka har föranledt inställandet af dessa arbeten, ehuru malmanledningarna varit temligen goda. I Dalskogs, Gunnarsnäs och Örs socknar på gränsen emellan det bergiga Dal och slättbygden finnes *skifferbrott*, hvilka, hittills i liten skala bearbetade, sannolikt skola, till följd af jernvägars framdragande genom denna bygd, bedrifvas med mera framgång. I Ärtemarks socken finnes några föga bearbetade *tälstensbrott*.

I södra delen af länet hafva malmanledningarna icke upptäckts; och skogsafverkningen jemte jordbruket och husslöjden utgöra således der de förnämsta näringskällorna, hvilka, i den mån jernvägsnätet der utbildas, lemna innebyggarne tillfällen till inkomst.

Vid foten af Hunneberg brytes *kalksten*, som med tillhjälp af skiffer brännes i 11 der anlagda kalkugnar. Vid Vargön i Väne härad finnes ett *cementverk*, hvartill kalken likväl måste hemtas hufvudsakligen från Kinnekulle.

H) Fabriker och manufaktur. Bland dessa intaga spin- Tab. No 7 a. neri- samt väfnadsfabrikerna det främsta rummet. *Bomullsspinnerin* äro 4: vid Näs eller Tollered i Vätö härad, med en tillverkning af omkring 1,000,000 kronor; vid Rydal i Marks härad, som, under femårsperioden nedbrunnet, åter blifvit uppbyggt och i ordningställt, men hvars tillverkning härigenom hämmats; vid Alafors och Sjuntorp med ett tillverkningsvärde, det förra af omkring 600,000 kronor och det senare 350,000 kronor.

Vid Stigen i Valbo härad är under senaste åren af perioden en *mekanisk ullspinnerifabrik* anlagd, som likväl först med innevarande år trädt i verksamhet.

Bland *mekaniska väfverin* intager det i Alingsås anlagda, med ett tillverkningsvärde af öfver 1,000,000 kronor, otvifvelaktigt det första rummet; dernäst Rydboholms fabriker i Marks härad; Druvfefors invid Borås i Vedens härad; Borås väfveri, vid hvilket jemväl tillverkas hel- och halfylleväfnader, samt ett i Fritsla i Marks härad nyanlagdt väfveri, hvars verksamhet först med innevarande år börjat. Ytterligare ett spinneri och tvenne väfverifabriker äro i Borås under anläggning. I Borås finnes jemväl en *tricotväfnadsfabrik* med ett tillverkningsvärde af omkring 68,000 kronor.

Väfnadsindustrien bedrifves jemväl fortfarande såsom *hus-slöjd*, företrädesvis inom Marks och Kinds, samt något mindre i Bollebygd, Ås och Redvägs härad. Denna näring idkas genom s. k. förläggare, hvilka till väfverskor utlemna garn och mönster, efter hvilka väfnaderna tillverkas och återställas till förläggarna, som försälja dessa. Denna försäljning sker likväl i vida mindre mån än hittills genom gårdfarihandeln, hvilken betydligt aftagit, sedan landthandlarne mera allmänt tillhandla dessa varor.

Tillverkningen af *bomulls- och ylleväfnader* har, enligt de till Kommerskollegium afgifna berättelser, under periodens första år betydligt stigit, från 14,130,000 fot år 1871 till 38,500,000 fot år 1874, men minskades under det sista året eller år 1875 något till följd af försärad afsättning.

Linnetillverkningen åter drifves af allmogen för egen räknning, dels af egen linodling och dels af uppköpta s. k. linnevarpar från Hallands län. Genom denna företagsamhet och genom sparsamhet och flit underhålles den stora befolkningen, och i den kapitalbildning, som deraf uppstår, ligger utsigt till att de öfriga hufvudnäringarna, företrädesvis landtbruket, skola få det understöd, som för dem är väl behöfligt. Genom de

stegrade arbetslönerna och deraf ökade inkomster, har folkets ställning förbättrats, samt ordning och renlighet tilltagit, i för-
ening med vällefnad och, det måste medgifvas, måhända något
öfverflöd. Den tilltagande tillverkningen vid de mekaniska väf-
verien af numera icke blott släta, men äfven randiga och rutiga
väfnader trycker likväl på husslöjden och nödgär denne att
vända sig till konstväfnad.

Till spridande af skicklighet i denna sistnämnda gren af
väfnadsindustrien, har den i Borås med understöd af staten och
landstinget inrättade *väfskola*, som numera är försedd med egen
ändamålsenlig byggnad, verkat särdeles förmånligt; och jaquards-
väfnaden är numera temligen allmänt spridd i orten.

Den inom länet bildade *slöjdförening* arbetar med framgång
på utbredandet af väfnadsslöjden jemväl inom andra delar af
länet, dels genom kringresande väfverskor, som deri meddela
undervisning, dels genom en å Vestergården i Sundals härad
inrättad *väfskola*. Man hoppas derigenom kunna bibehålla eller
öka den hemslöjd för *egna* behof, öfver hvars aftagande i andra
län klagas.

Bland öfriga fabriksanläggningar må nämnas *pappersmasse-
fabrikerna*. Till de redan förut anlagda vid Trollhättan, Långed
i Vedbo härad och Vargön i Väne härad, den sistnämnda nu
jemväl förenad med *pappersbruk*, hvars tillverkning, under perio-
den uppgående till omkring 18,000 å 20,000 centner årligen,
innevarande år uppgått ända till 30,000 centner eller omkring
600,000 kronor, har kommit ännu en pappersmassfabrik vid
Axelfors i Kinds härad, hvars tillverkningsvärde vid periodens
slut ännu icke uppgått till något betydligare belopp. Pappers-
massefabrikationen har under den senare delen af perioden varit
tryckt af ogynnsamma konjunkurer. Vid Trollhättan finnes
jemväl ett nyanlagdt pappersbruk, hvars tillverkning under perio-
den likväl icke uppgått till något betydligare belopp, samt ett
oljeslageri med något större tillverkning.

Till de redan inom länet befintliga tvenne *glasbruk*, vid
Limmared och Strömsfors, har ytterligare tillkommit ett vid
Foglaviks jernvägsstation.

Snickerifabriker äro anlagda i Åmål och Borås, dit den
förut i Vedens härad anlagda fabrik blifvit flyttad, hvarjemte
en sådan fabrik är under anläggning i Venersborg. Tillverknings-
värdet vid dessa nya anläggningar har under perioden icke upp-
gått till betydligare belopp.

Antalet af mindre *tullmjöl-* och *sågqvarnar* vid den mängd
inom länet befintliga vattendrag, af hvilka flere likväl under
sommaren utsina, är högst betydligt, uppgående de förra till hund-
dratal, men hvar och en med jemförelsevis ringa tillverknings-

värde, hvilket svårligen kan med något anspråk på tillförlitlighet
uppgifvas. En och annan större tullmjölqvarn med stor förmal-
ning finnes dock, såsom vid Rånnum i Väne härad.

Äfven smärre *garfverin* och *färgerin* finnas i stor mängd.
Det betydligaste färgeri är inom Mark vid Bastarås och garf-
verin af betydenhet i Venersborg och Borås.

Ölbryggerin finnas i städerna Venersborg tvenne, Borås och
Alingsås samt vid Trollhättan och vid Svenljunga.

Tändsticksfabriken i Venersborg har numera en ganska be-
tydlig tillverkning, mest för export på utlandet. Den andra
tändsticksfabriken vid Lilla Edet har under femårsperioden upp-
brunnit men är under uppbyggnad.

Skeppsvarfven, hvaraf finnes ett betydligare med dockor vid
Trollhättan, två vid Venersborg, ett vid Upperud och åtskilliga
smärre i Väne härad, hafva under perioden varit anlidade.

Tegelslagerin finnas vid Surte i Vätile härad med betydlig
tillverkning, vid Venersborg tvenne, jemväl med temligen stor
tillverkning, vid Upperud ett för tillverkning af *eldfast tegel*, samt
i landsorterna åtskilliga smärre af mindre betydenhet.

En i Venersborg under perioden anlagd fabrik för *tillverk-
ning af sprutor och isskåp* synes, ehuru vid periodens utgång
ännu i sin början, blifva lofvande.

Handtverkerien bedrifvas med omsorg i städerna och Tab. N:o 7 b.
synas inom Venersborg, hvad särskildt angår *skottillverkningen*,
börja antaga dimensioner af fabriksrörelse.

Husslöjden, från fordومتima en hufvudkälla för den täta
befolkningens utkomst särdeles inom de sju häradena, är det till
en del ännu, sedan, medelst de genom densamma beredda kapi-
taltillgångar, den stenbundna jorden till betydligt omfång blifvit
bruten till odling. Jemte den ofvan omförmälta *väfnadsindu-
strien*, som, till följd af principen om arbetets fördelning be-
drifves olika inom olika orter, så att den ene sysselsätter sig
företrädesvis med bomullsväfnad, den andre med linneväfnad,
den tredje med gröfre ylleväfnad, den fjerde med väfnad af
gardintyg m. m., idkas olika slöjder inom andra orter. Sålunda
har exempelvis inom Norra Kind *bleckslageriet* tagit den fart,
att dess produkter afsättas inom olika delar af riket. Tillverk-
ningen af *träarbeten*, hufvudsakligast genom svarfning, enligt
sägen ursprunget till husslöjden inom de sju häradena, fort-
sättes ännu inom Ås härad. Träarbeten, såsom gröfre möbler,
tillverkas inom Vedens och Bollebygds härad. *Smiden* af flere
slag såsom liar, hästskor m. m. inom Kinds och Redvägs härad;
likaledes tillverkning af *kardor*. Flätningen af *halmhattar* inom
Årtemarks socken, hvaraf en ganska stor afsättning eger rum
på Norge, fortfar ännu, ehuru man klagat öfver, att tillverk-
ningen försämras.

4. Kommunikationsanstalter och varubyten.

A) **Landtkommunikationer.** a) *Jernvägar*. Det länet genom-
gående jernvägsnätet, bestående af *Vestra stambanan*, som skär
Vätile, Kullings och Gäsene härad, samt *Borås—Herrljunga*
och *Uddevalle—Venersborg—Herrljungabanorna*, hvilka, korsande
stambanan, genomgå Vedens, Gäsene, Kullings och Väne hä-
rad, är under femårsperioden tillökt med *Ulricehamn—Vartofta*
jernväg $3\frac{5}{10}$ mil lång 3 fot bred, som genomgår Redvägs härad;
samt fullständigas ytterligare genom den s. k. *Bergslagenas*

jernväg, genomgående Vätile, Ale, Flundre, Väne, Sundals, Nor-
dals och Tössbo härad, äfvensom den från Mellerud genom
Nordals och Vedbo härad till riksgården mot Norge gående
Dalslandsbanan, 6 mil lång af samma spårvidd som stambanans,
som genom ett bolags försorg, med understöd af statsmedel,
jemväl är under utförande. Då numera äfven statsunderstöd
beviljats till det bolag, som bildats för anläggande af en jernväg
från Borås genom Marks härad till Varberg, 7 mil 34,000 fot

	Minut-handel		Utskänkning				Summa afgift i kronor.
	genom bolag.	hos enskilda personer.	landet samt utskänkningsställen i städerna.	Gästverin & skänkningsställen i städerna.	ä exercisutöf-plåser.	enligt särskilda tillståndsesol-tioner på kortare tid.	
<i>Året 1871—1872.</i>							
Väne fögderi	1	—	2	1	3	1,091	65
Kullings d:o	—	—	4	1	—	1,530	—
Marks d:o	—	1	9	9	—	2,461	50
Kinds d:o	—	2	8	—	—	2,725	—
Sundals d:o	—	—	2	—	2	1,140	—
Vedbo d:o	—	3	—	—	—	300	—
Venersborgs stad	2	—	3	—	1	20,176	67
Borås d:o	2	—	5	—	2	11,873	60
Alingsås d:o	—	1	6	—	—	9,000	—
Ulrichehamns d:o	—	1	3	—	—	2,020	—
Åmåls d:o	—	1	3	—	1	1,660	—
Summa	5	9	45	11	9	53,978	42
<i>Året 1872—1873.</i>							
Väne fögderi	1	—	2	1	3	1,091	65
Kullings d:o	—	—	4	1	—	1,084	—
Marks d:o	—	1	9	9	—	2,460	—
Kinds d:o	—	1	8	—	—	2,600	—
Sundals d:o	—	1	2	—	2	1,200	50
Vedbo d:o	—	3	—	—	2	1,137	75
Venersborgs stad	2	—	3	—	—	11,000	—
Borås d:o	2	—	5	—	1	11,860	—
Alingsås d:o	—	1	6	—	—	9,000	—
Ulrichehamns d:o	—	1	3	—	—	2,020	—
Åmåls d:o	—	1	3	—	1	1,660	—
Summa	5	9	45	11	9	45,113	90
<i>Året 1873—1874.</i>							
Väne fögderi	1	—	2	1	4	2,142	88
Kullings d:o	—	—	3	1	—	940	—
Marks d:o	—	1	8	9	—	2,588	67
Kinds d:o	—	2	8	—	—	3,202	50
Sundals d:o	—	1	2	—	1	1,102	—
Vedbo d:o	—	6	—	—	1	810	—

	Minut-handel		Utskänkning				Summa afgift i kronor.
	genom bolag.	hos enskilda personer.	landet samt utskänkningsställen i städerna.	Gästverin & skänkningsställen i städerna.	ä exercisutöf-plåser.	enligt särskilda tillståndsesol-tioner på kortare tid.	
Venersborgs stad	2	—	3	—	—	11,000	—
Borås d:o	2	—	5	—	4	11,900	80
Alingsås d:o	—	1	6	—	—	9,000	—
Ulrichehamns d:o	—	1	3	—	—	2,020	—
Åmåls d:o	—	1	3	—	1	3,260	—
Summa	5	13	43	11	11	47,966	85
<i>Året 1874—1875.</i>							
Väne fögderi	1	—	1	1	4	2,516	80
Kullings d:o	—	—	2	1	—	740	—
Marks d:o	—	—	8	9	—	2,563	86
Kinds d:o	—	2	8	—	—	3,140	—
Sundals d:o	—	—	2	—	2	1,093	47
Vedbo d:o	—	2	—	—	1	440	—
Venersborgs stad	3	—	3	—	—	63,884	16
Borås d:o	2	—	4	—	2	35,309	29
Alingsås d:o	—	1	5	—	—	24,437	20
Ulrichehamns d:o	—	1	3	—	—	9,270	—
Åmåls d:o	—	1	3	—	—	3,260	—
Summa	6	7	39	11	9	146,654	28

Af influtna afgifterna äro utbetalda:

	1870—1871.	1871—1872.	1872—1873.	1873—1874.	1874—1875.
Provision till redogöraren	102	107	90	95	316
Andel till länets N. hushållningssällskap	6,650	7,060	5,998	6,353	8,540
Andel till länets S. hushållningssällskap	3,530	3,714	3,006	3,221	10,150
Andel till landstinget	10,180	10,774	9,004	9,574	18,690
» » socknarna	4,815	5,537	5,732	6,458	6,170
» » staden Venersborg	12,041	12,081	6,586	6,586	59,470
» » » Borås	6,091	7,109	7,101	7,126	21,161
» » » Alingsås	5,389	5,389	5,389	5,389	14,650
» » » Ulrichehamn	1,209	1,209	1,209	1,209	5,550
» » » Åmål	994	994	994	1,952	1,952
Summa	51,005	53,978	45,113	47,966	146,654

5. Kameralförhållanden.

Tab. N:o 10. Antalet hemman och lägenheter, deras natur och brukningsdelarne inhemtas af tabellen N:o 10, hvilken också upptager taxeringsvärdet såväl i städerna som på landet.

Jordafsöndringar, som blifvit af Eders Kungl. Majts Befallningshafvande fastställda, äro:

år 1871 till antal af	20.
» 1872 » » »	23.
» 1873 » » »	23.
» 1874 » » »	84.
» 1875 » » »	60.

Tab. N:o 11. Af tabell N:o 11 inhemtas fortgången inom länet af laga skiften och kostnader derfor.

Tab. N:o 12. För kronouppbörderna redovisas i tabellen N:o 12.

Efter roteringsindelningen innehåller Elfsborgs län af Vestgöta regemente 208 man, Elfsborgs 1,191, Vestgöta-Dals (6 kompanin) 900, båtsmanshället 87 man. För den år 1866 och derefter tillkomna ordinarie rotering erlägges rotefrihetsafgift. Enligt Kungl. brefvet den 21 September 1869 betala städerna vakansafgift för 19 ordinarie båtsmansnummer. Extra roteringen utgöres vid Elfsborgs regemente af 77 hela rotar och af hemman, hvilka icke kunna till hela rotar indelas, 31 daler 16 öre; vid Vestgöta-Dals regemente af 67 rotar och 4 daler; vid Vester-götlands båtsmanskompani af 12 rotar samt af städerna ²¹/₂₄ mantal, motsvarande ⁴⁹/₁₈₀ roteandelar. Af ofvannämnda 156 rotar hafva i händelse af krig 151 åtagit sig att uppsätta hästar, men återstående 5 vilja fortfarande hålla karl. Vakansafgiften

uppgår enligt 1875 års markegångspris till 130 kronor för hel soldatrote och för båtsmansrote 127 kronor 59 öre.

Presterskapets aflöning är numera i öfverensstämmelse med Kungl. förordningen den 11 Juli 1862 i alla länets pastorat reglerad.

Väghållningen är med afseende å bristen på tjenligt grus i allmänhet ett tungt onus, men kan med afseende å olikheten inom de olika häradena icke till beloppet uppgifvas. Flerestades har man börjat använda sönderslagen sten, hvarigenom vägarne betydligt förbättras.

Beträffande *skjutsskyldigheten*, som till följd af de lättade kommunikationsanstalterna aftagit, hänvisas till tabellen N:o 8, som jemväl angifver de gästgifverin, vid hvilka skjutsningen utgöres genom entreprenad.

Sedan *kronobrefbäringen* numera upphört, ombesörjes denna brefbäring af postverket och äro en mängd poststationer inrättade, hvilka äro intagna i statskalendern.

Beträffande *kommunalstatistiken* lemna de till Statistiska Centralbyrån insände uppgifter upplysning.

6. Politi.

Undervisningsverken. Venersborgs *elementarläroverk*, fullständigt äfven på klassiska linien med 1 rektor, 5 lektorer och 8 adjunkter, utom lärare i sång, gymnastik och teckning, besökes årligen af 220 till 250 lärjungar. I länets öfriga städer finnes elementarläroverk i Borås med rektor och 5 kolleger, i Alingsås med rektor och 2 kolleger, i Åmål med rektor och 2 kolleger samt i Ulricehamn en mindre skola.

Vid den *tekniska elementarskolan* i Borås, som flitigt besöks, meddelas för näringarna erforderlig undervisning.

Ett *elementarläroverk för qvinlig ungdom* är inrättadt i Venersborg.

Folkskolorna äro under femårsperioden fullständigt ordnade; och i en stor mängd kommuner rote- eller småskolor inrättade. Åt denna fråga har landstinget egnat synnerlig uppmärksamhet och genom frikostiga anslag bidragit till inrättandet af *seminarier* för småskolelärarinnor.

Med afseende å det trängande behovet af *slöjdskicklighet* hos den stora befolkningen har uppmärksamheten jemväl blifvit fäst på nödvändigheten att åt undervisningen i folkskolorna gifva en derefter lämpad riktning.

I allmänhet gäller angående slöjden, som för en del af länets befolkning utgör den hufvudsakligaste inkomstkällan, att densamma, för att kunna bibehållas såsom industri, måste understödjas och ledas genom undervisning. Konkurrenten och den lättade tillförseln af utländska alster qväfver den eljest. Smaken och konstskickligheten hos folket måste således utvecklas, förmågan att använda enklare maskiner för underlättande af tillverkningen underhjälpas och framför allt ungdomen hibringas denna håg för handarbete, hvilken, ty förutan, så lätt försvinner. Den inom länet bildade *slöjdförening* har sålunda gjort till sin uppgift:

1:o). Att genom införande i folkskolorna af undervisning i linear- och frihandsteckning meddela ungdomen förmåga härtill, såsom ett grundvilkor för all slöjdskicklighet, samt genom anordnandet af slöjdskolor i förening med folkskolorna tidigt vänja den unga handen vid arbetet samt sinnet vid ordning, smak och prydighet. I detta ändamål och för att beförtra införandet af undervisning i teckning vid folkskolorna hafva på landstingets bekostnad i Venersborg och Borås anordnats *ritkurser för folkskolelärare*, hvilka för bevistandet af dessa ritkurser uppbära stipendier samt resekostnadsersättning. Såmedelst har ritundervisningen vid ett flertal af länets folkskolor redan blifvit införd. Vid folkskolorna i Venersborg, Ulricehamn och Åmål äro jemväl inrättade *slöjdskolor*, der ungdomen vissa timmar om dagen

sysselsättes med slöjd, företrädesvis träarbete och smide samt något litet skrädderi- och skomakeriarbete. Erfarenheten har visat, att detta, långt från att menligt inverka på den bokliga undervisningen, tvärtom gagnat denna, i det att barnen, hvilkas uppmärksamhet och håg lifvas af arbetet, med friskare mod gå till boken. Folkskolan, blott och bart såsom läseskola, motsvarar ej samhällets behof af undervisning för arbetare. Långt ifrån att folkskolan genom bemödandet att tillfredsställa detta behof skulle neddragas, skall hon deremot fullkomnas, och riktningen af den bokliga undervisningen äfven derigenom förbättras. Slöjden, i dess egenskap af ett folkskolans läroämne, blifver derigenom icke något de öfriga dominerande undervisningsföremål, utan endast en i den allmänna folkuppfostran ingående bildning. Den skall vara icke en blott och bar händernas slöjd, icke ett arbete, som dödar tankeförmågan, utan ett, som tager densamma strängare i anspråk. Således skall man också utrota denna motvilja för arbete, hvilken, nog allmän hos dem, som åtnjuta boklig undervisning, af allmogen öfverklagas och alstrar obenägenhet för sjelfva folkskolan.

Jemte dessa förenade folk- och slöjdskolor, hvartill jemväl må läggas den anordning, som vidtagits vid Alingsås folkskola, att hos vissa handverkaremästare anordna undervisningskurser för folkskolans barn, äro följande anstalter för slöjdundervisning i länet anordnade:

Ett *slöjdläroreseminarium vid Nääs* i Vätö härad, hvars syftmål är att meddela undervisning åt, samt utbilda ynglingar, lämpliga att utgå såsom lärare vid, med folkskola förenade, eller också sjelfständiga slöjdskolor. Lärokursen innefattar: räknekonst och geometri, naturkunnighet, pedagogik och metodik, linear-teckning, slöjd, kunskap om och färdighet uti att handtera olika snickeri, svarfning, träsnideri och smide tillhörande verktyg.

Vid *Östads* barnhus i Kullings härad är för barnen en slöjdskola inrättad.

2:o). Med afseende åter på den ungdoms undervisning i slöjd, som redan genomgått folkskolan, äro *slöjdskolor* inrättade:

Vid Nääs i Vätö härad 1 för gossar och 1 för flickor, denna sistnämnda jemväl en hushållsskola; i Venersborg; vid Kølingsholm i Redvägs härad; vid Koberg i Bjerke härad; vid Eckerud i Erikstads socken i Sundals härad; i Färgelanda i Valbo härad; vid Alafors i Ale härad; vid Billingsfors i Vedbo härad.

Vid Eckeruds slöjdskola lemnas, med afseende å den i denna ort öfverklagade bristen på insigt i slöjdskicklighet och behovet af lämpliga redskap för åkerbruket, undervisning i gröfre snideri och vagnmakeriarbeten och smide, hvarjemte en *modell-*

kammare för åkerbruksredskap derstädes uppstälts. Sådana modellsamlingar, lämpade efter ortens behof och näringsfång, ämnar slöjdföreningen småningom inrätta i hvarje härad, i den mån tillgångarna sådant medgifva.

Söndags- och aftonskolor för undervisande af handtverkslärningar äro jemväl inrättade i Venersborg och Borås. Den förstnämnda bland dessa, indelad i trenne klasser, besökes flitigt af omkring sjuttio lärjungar, hvilka undervisas i ritkonst, historia och geografi, bokföreläsning m. fl. för handtverkarens yrke erforderliga kunskaper.

För omsorgen om *vanvårdade barn* äro inom länet tvenne föreningar bildade, till hvilkas understöd Eders Kungl. Maj:t tillåtit, att räntan af en i forna tider för uppförande af ett allmänt arbetshus bildad fond må användas. Dessa föreningar, af hvilka den ena, i Borås, bär namnet af Prins Gustafs förening och den andra, i Venersborg, af Drottning Lovisas förening, emottaga vanvårdade barn, hvilka mot ersättning utlemnas till fosterföräldrar, om hvilkas lämplighet föreningens medlemmar ega kännedom.

En undervisnings- och uppfostringsanstalt af mycket gagn är Maria-stiftelsen i Borås, der flickor njuta undervisning.

Vålgörenhetsinrättningar äro vidare: Fryxell-Langensköldska stiftelsen å Dalsland, till hvilken blifvit skänkt säteriet Ekholmen med underlydande i Nordals härad; och hvaraf inkomsten användes dels till pensioner åt medellösa enkör och barn inom Elfsborgs län och Vermland, dels till stipendier åt studerande vid krigshögskolan (å Marieberg) samt Karlstads och Venersborgs skolor; samt

Östads barnhus i Kullings härad.

Särskildt till förmån för Venersborgs samhälle tillkomna fromma stiftelser äro: Gyldenheimiska donationen för utdelande af premier åt gossar och flickor vid stadens folkskola; samt

Sandmarkska stiftelsen för uppförande af sunda och tjenliga bostäder för arbetsklassen, med hvilken stiftelses medel tvenne hus för sådana bostäder anskaffats.

Med afseende å *helsövården* är länet fortfarande indeladt i åtta provinsialläkaredistrikt, i hvilka under femårsperioden icke någon förändring skett. Å Trollhättan är anställd en af kanalbolaget aflönad läkare. I städerna äro jemväl särskilde läkare anställda.

Offentliga *sjukvårdsanstalter* äro: lasaretten i Venersborg, för närvarande under ombyggnad för 100 sängar, och i Borås med 50 sängar. Till följd af landstingets beslut att med understöd af sjukvårdsafgiften inrätta s. k. sjukstugor i grannskapet af provinsialläkarnes stationer är en sådan redan uppförd och iordningställd vid Billingsfors för Vedbo härad och tvenne under uppförande, den ena i Ulricehamn för Redvägs härad och den andra i Svenljunga för Kinds härad.

Apotek finnas i samtliga städerna samt invid Trollhättan och Lilla Edet äfvensom vid provinsialläkarestationerna å landet.

Examinerade *barnmorskor* finnas i städerna, och äro under de senaste åren i flere landsförsamlingar sådana antagna och med lön försedda. Flerestädes saknas de likväl ännu.

Veterinärinrättningar finnas i Venersborg och Borås, hvarjemte genom bidrag af landstinget veterinärläkare äro anställda i Åmål, Alingsås, Ulricehamn, Svenljunga äfvensom i Sundals härad.

Antalet af *brottslingar* aftager till följd af den tilltagande sedligheten, och, oakadt genom de i länet pågående jernvägsanläggningar en mängd lösa personer sammandragas, hafva några större oordningar icke inträffat.

Fångantalet vid länshäktet har utgjort:

År 1871	918 stycken.
» 1872	748 »
» 1873	612 »
» 1874	545 »
» 1875	631 »

Af detta antal är likväl en icke obetydlig del från andra länsfångelser hittransporterad till följd af bristande utrymme derstädes.

Kreditanstalter äro: hypoteksföreningen för Elfsborgs samt Göteborgs och Bohus län, äfvensom Vermlands hypoteksförening, som jemväl omfattar Dalsland. Dessa hypoteksföreningar hafva i allmänhet tillfredsställt jordegarnes behof.

Enskilda sedelutgifvande banker finnas i Venersborg och Borås, den förra med afdelningskontor i Alingsås, Ulricehamn, Trollhättan och Mellerud samt, utom länet, Uddevalla och Lidköping; den senare med afdelningskontor i Kinna och Ulricehamn, samt vid Grästorps. I Venersborg likasom i Borås finnes jemväl afdelningskontor af Göteborgs enskilda bank, äfvensom i Åmål af Vermlands enskilda bank.

De tilltagande insättningar i *sparbankerna* visa stigan- Tab. N:o 13. de välmåga hos befolkningen. En ny sådan sparbank är inrättad vid Trollhättan, hvilket förklarar minskningen af insättares antal i Venersborgs sparbank, i hvilken Trollhättans invånare hittills gjort sina insatser.

Bland associationer för underhjelpande af de lägre arbetsklassernas utkomst och förkofran må nämnas: *Östra Redvägs arbetareförening* samt *Valbo härads folkbank*, hvilkas välgörande verkan på befolkningen allmänt vitsordas.

Lagsökningarnas antal vid härvarande landskansli har under femårsperioden fortfarande varit lågt, också ett bevis på ökad välmåga hos allmogen. Antalet deraf, som under de svåra åren i slutet af sextioalet öfversteg 13,000, utgjorde:

År 1871	5,084.
» 1872	3,651.
» 1873	3,667.
» 1874	3,455.
» 1875	5,070.

Rörande *fattigvården* hänvisas till bilagde tab. N:o 14. Tab. N:o 14

Städer.

Venersborgs stad, af konungarne Carl IX och Gustaf II Adolf samt drottning Christina försedd med privilegier och donationsbref, eger $7\frac{3}{8}$ mantal i Vassända socken och $\frac{3}{8}$ mantal af Frändefors socken af Sundals härad. Bland dessa tillhöra 3 mantal fortfarande ännu staden och äro för dess räkning utarrenderade. Af de öfriga är någon del upplåten till löningslägenhet åt pastor; men det öfriga styckadt i mindre lotter, fördeladt bland invånarne, med undantag af Björkholmen, som nu kallas Holmängen, äfvensom Hufvudnäsöns vattenfall och skogsmark. Staden har dessutom genom gåfvobref år 1873 af numera aflidne rådmannen Landström erhållit länderiet Torpa, innehållande 48 tunnland 28 kappland af den till staden ur-

sprungligen donerade jorden. Af den odlade jorden, hvars areal inhemtas af tab. N:o 10, innehafvas, på sätt ofvan förmäles, omkring 870 tunnland af enskilda personer.

Stadens indelning utgöres:

a) i kyrkligt hänseende: af ett pastorat, bestående af Venersborgs stad samt följande socknar inom Väne härad, nemligen: Vassända $12\frac{1}{4}$, Naglum $25\frac{5}{8}$ och Södra Ryr $7\frac{1}{4}$ förmedlade hemman, de till staden donerade deri inbegripna.

b) i judicielt och kameralt: af staden med dithörande donerade hemman och lägenheter inom Vassända socken, men icke de staden tillhöriga hemmansdelar, Djupedalen och Grönvik, i Frändefors pastorat och Sundals härad.

Invånarnes antal synes af tab. N:o I.

Stadens bestånd grundar sig hufvudsakligen på handel och sjöfart samt fabriks- och handtverksrörelse i förening med tidsenligt jordbruk.

Af de ångbåtar till antalet af omkring 50, som under seglacionstiden dels med reguliera turer och dels på obestämda tider passera stadens hamn, äro endast tvenne här hemmahörande, hvaraf ett begagnas till utrikes och ett till inrikes sjöfart. Å stadens tvenne skeppsvarf hafva under femårsperioden blifvit uppbyggda 6 skoenertskepp, alla för utrikes sjöfart och tillhöriga redare i Venersborg.

Utom de tvenne allmänna marknaderna, en i Juni och en i September, hållas månadsmarknader sista lördagen i hvarje månad.

All bränvinsförsäljning ombesörjes genom ett bland stadens invånare bildadt bolag, hvaraf inkomsten mot slutet af perioden uppgått ända till öfver 60,000 kronor.

En i staden bildad förening biträder medelst anskaffande af arbete åt de fattige.

Till de i det föregående omnämnda fromma stiftelser i staden må räknas ett år 1874 stiftadt barnhem för beredande af tillfälligt hem åt minderåriga barn, hvilkas föräldrar genom utarbete äro förhindrade att egna barnen nödig omvårdnad. Barnens antal är omkring 30.

Staden eger, beträffande sjukvården, ett eget sjukhus med 24 sängar, att begagnas vid farsot.

Beträffande undervisningen är under femårsperioden inrät-

tadt ett elementarläroverk för flickor med anslag från statsverket af 3,000 kronor och från kommunen 1,500 kronor. Undervisningen började i December år 1875 och besökes af 90 elever.

Borås. Beträffande folkmängd, jordområde, handlande samt handverkare hänvisas till de deröfver uppgjorda tabeller.

För staden hafva nya brand- och byggnadsordningar blifvit fastställda den 15 April och den 25 Maj 1875.

Bränvinsförsäljning utöfvas äfven här af ett bolag.

Några förändringar uppgifvas icke i öfrigt hafva inträffat sedan senaste berättelsen.

Alingsås. Äfven i fråga om denna stad uppgifvas några förändringar sedan senaste berättelsen icke hafva inträddt.

Bränvinsförsäljningen ombesörjes genom ett i staden bildadt bolag.

Ulricehamn. Denna stad, sedan flere år i ständigt aftagande, har genom den dit anlagda år 1874 öppnade jernvägen fått nytt lif. I förening med jernvägens öppnande har en daglig ångbåtskommunikation på Asunden börjat, som bidrager till rörelsen och hvars vidare utveckling ifrågasättes.

Under femårsperioden äro anlagda tvenne nya gator, hvarjemte en sjukstuga är under uppförande.

Oaktadt de betydliga kostnader, staden för dessa anläggningar och i synnerhet för jernvägen måst vidkännas, hafva till följd af ökade inkomster, kommunalafgifterna ej stegrats.

Bränvinsförsäljningsrättigheterna äro genom auktion försålda och inbringa årligen omkring 9,000 kronor. Ordningen å utskänkningsställena uppgifves vara god.

Åmål. Äfven denna stad lofvar sig tillväxt och förkofran till följd af Bergslagsbanan, som kommer att genomgå densamma. Arbetet å densamma var likväl under femårsperioden ej påbörjadt.

Folkmängden har sålunda icke i nämnvärd mån stigit och fattigvårdstungan öfverklagas.

Vägunderhållet för staden uppgifves hafva blifvit öfverlåtet åt en entreprenör, hvilket visat sig verksamt såsom bidragande till vägnarnes bättre underhållande.

Bränvinsförsäljningen, tillföre upplåten åt den mestbjudande, har mot slutet af sistlidet år öfvertagits af ett bolag.

Venersborg, i Landskansliet, den 30 December 1876.

ERIC SPARRE.

J. M. Rydning.

Mats Zachrisson.

Tab. N:o 1.
FOLKMÄNGD.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	Den 31 December, enligt presternas summeriska uppgifter.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.							
				Hela folkmängden af			Deraf fria från mantals- penningar.			Utskrif- nings- manskap.	Enligt årets mön- strings- rullor ap- proberade beväringsskyldige.
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
Å landsbygden.											
År 1871	129,739	137,804	267,543	128,923	137,123	266,046	59,733	62,995	122,728	9,808	1,286
» 1872	130,375	138,685	269,060	129,668	138,040	267,708	60,048	63,391	123,439	9,757	1,408
» 1873	130,871	139,224	270,095	130,018	138,495	268,513	59,782	62,926	122,708	9,704	1,132
» 1874	131,592	139,663	271,255	130,601	139,089	269,690	59,614	62,541	122,155	9,925	1,420
» 1875	131,969	139,681	271,650	131,258	139,580	270,838	59,678	62,630	122,308	10,028	1,573
I städerna.											
Venersborg år 1871	2,172	2,713	4,885	2,121	2,695	4,816	937	1,157	2,094	193	34
» » 1872	2,230	2,756	4,986	2,151	2,709	4,860	924	1,167	2,091	205	35
» » 1873	2,257	2,805	5,062	2,227	2,765	4,992	931	1,091	2,022	193	20
» » 1874	2,320	2,876	5,196	2,289	2,824	5,113	994	1,168	2,162	195	29
» » 1875	2,312	2,890	5,202	2,332	2,895	5,227	1,018	1,212	2,230	201	26
Borås år 1871	1,412	1,910	3,322	1,413	1,919	3,332	644	790	1,434	114	19
» » 1872	1,497	2,006	3,503	1,507	2,023	3,530	682	851	1,533	119	16
» » 1873	1,526	2,081	3,607	1,535	2,090	3,625	711	860	1,571	107	18
» » 1874	1,577	2,165	3,742	1,596	2,170	3,766	754	890	1,644	127	9
» » 1875	1,592	2,234	3,826	1,715	2,339	4,054	835	991	1,826	126	28
Alingsås år 1871	811	1,160	1,971	813	1,136	1,949	358	384	742	61	10
» » 1872	825	1,188	2,013	827	1,189	2,016	359	398	757	63	9
» » 1873	878	1,221	2,099	835	1,218	2,053	353	394	747	68	14
» » 1874	903	1,251	2,154	881	1,247	2,128	371	397	768	65	7
» » 1875	893	1,245	2,138	902	1,289	2,191	357	390	747	68	10
Ulricehamn år 1871	448	563	1,011	440	579	1,019	209	246	455	21	4
» » 1872	446	569	1,015	423	559	982	209	259	468	20	5
» » 1873	436	581	1,017	426	582	1,008	217	263	480	17	—
» » 1874	460	592	1,052	424	593	1,017	197	255	452	16	1
» » 1875	501	624	1,125	479	607	1,086	242	272	514	23	5
Åmål år 1871	762	960	1,722	735	952	1,687	364	409	773	67	11
» » 1872	776	986	1,762	757	961	1,718	379	419	798	73	6
» » 1873	798	1,014	1,812	767	994	1,761	395	444	839	60	8
» » 1874	801	1,017	1,818	795	1,018	1,813	409	460	869	62	7
» » 1875	832	1,037	1,869	799	1,010	1,809	417	469	886	48	6
Summa i länets samtliga städer år 1875	6,130	8,030	14,160	6,227	8,140	14,367	2,369	3,334	6,203	466	75
Summa i hela länet år 1875	138,099	147,711	285,810	137,485	147,720	285,205	62,547	65,964	128,511	10,494	1,648

För tabb. N:is 2 och 3, angående JORDBRUK och BOSKAPSSKÖTSEL, hänvisas till hushållnings-sällskapens berättelser och till de här ofvan i texten meddelade upplysningarna.

Tab. N:o 4.
SKOGSHUSHÅLLNING.

1. Särskilda slag af skogar m. m.	2.	3.	4.	5.	6.
	Areal vid periodens slut.	Till ordnad skogshushållning indelade.	Afverkningsbelopp.		
			År.	Utfördt i	
Qvadratref.		kvantitet, kub.-fot.		penningvärde. Kronor.	
1:o). Kungl. Maj:t och Kronan omedelbart tillhöriga och under Dess disposition stående kronoparker och skogar:			1871	247,298	18,239
a) Kronoparkerna Hunne- och Halleberg	74,037,40	74,037,40	1872	250,028	29,129
			1873	122,669	12,909
			1874	116,819	11,455
			1875	112,710	12,405
b) d:o Edsmären och Veden	19,502	19,502	—	—	—
c) d:o Trenningshult, Stora och Lilla Svältan	14,209	14,209	—	—	—
d) Skogar till hemman under Kronans disposition	8,000	—	—	kan ej uppgifvas.	
2:o). Boställens, kyrkors, läroverks och fromma stiftelsers:			1871		
e) Enligt från länet till Kungl. Skogsstyrelsen lemnade uppgifter, omkring	330,000	—	1872	kan ej uppgifvas.	
			1873		
			1874		
			1875		
3:o). f) Häradsallmänningar:			1871	45,115	3,300
Brevikshult och Kuleskog med en del af Risveden	27,608	27,608	1872	25,338	3,200
			1873	29,517	10,000
			1874	23,832	4,500
			1875	41,269	6,000

Tab. N:o 5.

DÖDADE ROFDJUR.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
År.	Vargar.	Lodjur.	Räfvar.	Örnar och Ufvar.	Hökar.	Belopp af utbetald belöning. Kronor.
1871.....	—	3	489	6	170	136
1872.....	—	2	494	5	143	205
1873.....	3	3	494	8	128	199
1874.....	—	6	897	3	154	974
1875.....	—	4	1,048	4	126	1,222
Summa	3	18	3,422	26	721	2,736

Tab. N:o 6.

AF ROFDJUR DÖDADE HUSDJUR.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
År.	Nöt-kreatur.	Får.	Getter.	Fjäderfå.	Skadan beräknad i penningvärde. Kronor.
1871.....	14	482	10	655	3,119
1872.....	13	478	3	668	3,066
1873.....	16	483	—	539	3,207
1874.....	16	505	2	681	3,155
1875.....	13	415	—	684	2,969
Summa	72	2,363	15	3,227	15,516

Tab. No 7 a.

BRUK, BERGVERK, FABRIKER OCH MANUFAKTUR-INRÄTTNINGAR, ÅR 1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	
Särskilda slag af inrättningar.	Antal fabriker	Drifkraft, bestående af		Antal besegnade maskiner och redskap.		Egare eller innehafvare.		Arbetare				Summa.	Tillverkning.		Egarens eller innehafvarens bevilling i och för rörelsen.							
		ej besegnade i gång.	Antal.	Ånga eller vattentvattenkretsl.	Beräknade hästkrafter.	Ensam egare eller innehafvare.		öfver 18 år		under 18 år.			Quantitet.	Värde för hvarje fabriksklass.								
	m.					q.	m.	q.	m.	q.	Kronor.	Kronor.										
	Å landsbygden.																					
Benstammar	2	—	2	—	8	2	2	—	—	—	10	1	—	—	—	—	—	11	400 centner	5,000	—	
Bomullsspinnerin	4	—	5	2	484	6,848	1	1	2	4	254	289	10	22	41	33	653	2,787,779 ₰	2,544,328	921		
Bomullsväverin	3	—	5	2	228	—	1	—	2	3	73	138	25	54	26	30	349	51,679 stycken, 5,533,601 fot	1,073,954	512		
Färgerin	17	1	—	—	14	68	10	1	1	6	40	—	—	—	12	—	—	58	375,000 fot	71,000	168	
Garfverin	33	—	—	—	—	198	25	—	—	13	20	—	—	—	4	—	—	37	14,300 stycken	305,000	150	
Glasbruk	2	—	39	5	4	67	31	—	—	2	32	39	9	42	2	42	—	166	—	255,000	325	
Jernbruk	8	1	—	8	—	—	—	1	—	6	—	205	—	—	40	—	—	245	223,500 centn.	1,502,000	—	
Jerngjuterin	2	—	—	—	—	—	2	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	4,397	—	
Jernmanufakturverkstäder	3	—	—	—	145	—	2	—	1	14	353	—	—	—	—	—	—	367	—	690,000	—	
Kakelugns- och lerkärlsfabriker	5	—	6	—	—	12	4	—	—	3	11	—	—	—	—	—	—	14	15,012 stycken	1,480	—	
Kalkugnar	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kattunstryckerin	2	—	—	—	8	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,008,481 fot	26,593	—	
Kemiskt blekeri	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kimröksfabrik	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	4	1,200 ₰	480	1	
Kritpipsfabrik	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	6	—	5	—	—	12	400,000 stycken	8,000	5	
Lackfabrik	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Masugnar	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Mekaniskt tryckeri	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Oljeslagerin	2	—	2	—	36	—	—	2	—	1	21	—	—	—	—	—	—	22	24,700 kannor, 13,700 ctr .	239,700	50	
Pappersbruk	2	—	6	1	656	36	—	—	2	4	270	—	—	—	—	—	—	274	ej uppgifven	—	445	
Pappersmassfabriker	2	1	—	—	1,550	474	—	—	3	3	280	—	—	—	—	—	—	283	—	135,000	243	
Skeppsvarf	4	—	—	—	—	—	2	—	1	1	93	—	—	19	—	—	—	113	kostnaden för reparerade och nybyggda fartyg utgör	195,000	45	
Skifferbrott	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	ingen uppgift	—	—	
Snickerifabrik	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	d:o d:o	—	—	
Sågverk	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	d:o d:o	—	—	
Stampar	3	—	2	—	—	—	2	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	3	d:o d:o	—	5	
Tegelbruk	13	—	22	—	35	10	10	—	1	2	38	10	—	—	2	2	—	54	1,500,000 stycken	50,000	—	
Terpentin- och lysoljafabrik	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Tändsticksfabrik	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Ölbryggeri	1	—	1	—	—	1	—	—	1	1	2	1	4	—	—	—	—	8	5,000 kannor	13,000	7	
I städerna.																						
Bomullsväverin	4	—	2	3	130	668	1	—	2	3	5	40	72	268	21	52	461	18,900,000 fot	2,235,000	1,500		
Färgerin	10	—	2	1	4	39	45	9	1	2	—	—	61	7	4	—	—	74	—	124,000	272	
Garfverin	14	—	6	—	4	22	494	14	—	3	9	—	105	—	—	—	—	117	376,225 ₰, 12,750 stycken	442,425	552	
Kattunstryckerin	2	—	—	1	10	3	2	—	—	—	—	—	14	—	4	—	—	18	1,414,250 fot	47,600	60	
Mejerin (ej uppgift)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Strumpväveri	1	—	—	—	—	6	1	—	—	—	—	—	6	2	—	—	—	8	—	3,108	20	
Tändsticksfabrik	1	—	—	1	15	2,000	—	—	—	4	—	—	43	16	13	19	95	—	—	126,000	90	
Trikotfabrik	1	—	—	—	—	17	—	—	1	—	—	—	1	27	—	14	42	—	—	67,642	40	

Tab. N:o 9 a.

SJÖFART, ÅR 1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
	Till utrikes sjöfart begagnade fartyg.					Fartyg och båtar öfver 3 nylåster, begagnade till inrikes sjöfart.						
	Seglande.		Med ångmaskin försedda.			Seglande.		Med ångmaskin försedda.			Besättning.	
	Antal.	Nylåster.	Antal.	Nylåster.	Hästkraft.	Antal.	Låstetal.	Antal.	Låstetal.	Hästkraft.	Skeppare.	Sjöfolk.
Venersborgs stad	4	248	1	83	60	44	1,024	1	20	20	44	95
Åmåls d:o	—	—	—	—	—	7	132	3	70	62	10	37
Summa	4	248	1	83	60	51	1,156	4	90	82	54	132
Väne fögderi	—	—	—	—	—	24	479,65	3	—	—	27	43
Sundals d:o	—	—	—	—	—	16	181	1	5,5	—	17	22
Vedbo d:o	—	—	—	—	—	37	483,26	6	25,5	40	43	91
Summa	—	—	—	—	—	77	1,143,91	10	31	40	87	156
Summa för hela länet	4	248	1	83	60	128	2,299,91	14	121	122	141	288

Tab. N:o 9 b.

HANDLANDE OCH DERAS BETJENING, ÅR 1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	
	Summa för hvarje klass.				Bevilling i och för rörelsen. Kronor.	
	Håndlande.		Betjening.			
	Män.	Qvinnor.	Män.	Qvinnor.		
1:sta klassens handlande.						
Venersborgs stad	45	7	57	7	1,124	09
Borås d:o	48	9	49	17	1,289	90
Alingsås d:o	23	12	27	7	529	—
Ulricehamns d:o	8	4	5	—	130	—
Åmåls d:o	16	2	15	2	258	—
Väne fögderi	37	4	24	5	431	—
Kullings d:o	74	—	35	2	—	—
Marks d:o	50	—	11	—	872	03
Kinds d:o	32	—	11	—	98	50
Sundals d:o	65	1	33	4	383	50
Vedbo d:o	62	3	14	—	226	—
Summa	460	42	281	44	5,342	02
2:dra klassens handlande.						
Borås stad	5	—	—	—	50	—
Ulricehamns d:o	3	—	—	—	21	—
Kullings fögderi	97	1	12	—	—	—
Marks d:o	107	2	2	1	249	50
Kinds d:o	97	—	1	—	140	50
Summa	309	3	15	1	461	—

Tab. N:o 10.

HEMMAN, JORDOMRÅDE OCH EGENDOMAR M. M., ÅR 1875.

K. M:s Befallningshafvandes femårsberättelser 1871—1875. Elfsborgs län.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Hemman och jordlägenheter af alla slag, efter olika natur, vid femårsperiodens slut.	H e m m a n.			A n t a l					Taxeringsvärde. Kronor.	Städerna.	Tomter.		Jordar och lägenheter.					Taxeringsvärde i kronor.			
	Mantal		Brukningsdelar.	jordorp.	Fyltare- o. båtsmans- torp.	hackslugor.	andra lägenheter.	Antal			Åker.	Äng.	Skog.	Betesmark.	Summa jordareal.	Närvarande mantal.	Af hus och tomter.	Af jordar.	Summa.		
	oförmedlade.	nuvarande.						bebyggda.												obebyggda.	Q v a d r a t e f.
A) Kronoegendommar.																					
1) Under allmän disposition.																					
a) Säterin	4,500	4,250	5	25	—	6	—	134,000	Venersborg	361,50	71,50	—	5,228,20	387,80	—	—	5,616	1) 3	3,563,800	623,800	4,187,600
b) Hemman	69,375	37,437	64	108	3	42	—	604,000	Borås	307	88	2	3,078	2,632	6,339	2,867	14,916	7	1,781,700	1,009,100	2,790,800
c) Boställen	355,750	242,637	416	887	13	181	8	4,812,000	Alingsås ...	197	6	4	2,589,65	625,18	1,358,52	—	4,573,85	2) 6	1,344,700	273,237	1,617,937
d) Jordlägenheter	—	—	—	—	—	—	—	47,700	Ulrichamn	71	15	—	680	2,120	6,160	—	8,960	5,25	524,400	169,200	693,600
e) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	25	52,900	Åmål	94	103	1	6,111,85	604,80	6,448,03	2,851,32	16,016	6	290,600	1,005,600	1,296,200
2) Under enskild disposition.																					
a) Säterin	4	2	3	—	—	—	—	39,000	Summa	1,030,50	283,50	7	17,687,70	6,369,78	20,305,55	5,718,32	50,081,35	27,25	7,505,200	3,030,937	10,586,137
b) Hemman	33,515	17,737	57	27	5	42	1	253,200	1) Af Venersborgs hela mantalssumma afses här endast de för stadens räkning utarrenderade hemmanen (jfr sid. 10.) Arealen angifves derför här också till mindre belopp, än hvad den i sin helhet är.												
c) Jordlägenheter	—	—	—	—	—	—	189	90,100	2) För Alingsås stad är mantalssiffran af Stat. Centralbyrån här införd. Å den af magistraten till länsstyrelsen lemnade uppgiften i ämnet lär intet hemmantal vara meddeladt.												
d) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	8	4,400	Likasom för öfriga städer i länet synes jordarealen vara för lågt uppgifven. Stat. Central-byrån.												
e) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	90	406,900													
B) Skatteegendommar.																					
a) Boställen	1,458	0,875	2	5	—	2	—	13,500													
b) Säterin	20,176	17,625	15	121	5	22	20	413,700													
c) Hemman	3,648,109	2,455,550	14,860	6,730	1,423	3,484	1,353	53,650,000													
d) Jordlägenheter	—	—	—	—	—	—	592	433,500													
e) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	14	5,200													
f) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	446	2,787,300													
C) Frälseegendommar.																					
a) Boställen	1,617	0,918	4	2	—	1	—	15,500													
b) Säterin och ladugårdar	254,062	230,437	353	1,162	1	545	12	7,487,800													
c) Rå- och rörs-hemman	67,500	57,375	155	156	1	37	—	1,219,700													
d) Hemman	1,816,800	1,126,542	4,588	2,450	481	1,999	105	23,392,000													
e) Jordlägenheter	—	—	—	—	—	—	224	167,800													
f) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	11	6,100													
g) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	293	1,668,156													
Summa	6,276,862	4,193,383	20,522	11,673	1,932	6,361	3,440	97,704,456													

Tab. N:o 10.

Elfsborgs län.

Tab. N:o 11.
LAGA SKIFTEN, ÅREN 1871—1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.
A f s l u t a d e l a g a s k i f t e n .																									
År.	Söta skiftens antal.	Antal.	Skiftade mantal.		Qvarboende del-egares					Utflyttade del-egares					Summa skiften.	Skiftade kvadratref.						Utgifter till landtmätare och gode män. Kronor.	Öfriga beräknade utgifter. Kronor.		
			Ofrämjade.	Nuvärande.	skiftesantal.				Summa.	skiftesantal.				Summa.		Åker.	Äng.	Odlingsmark.	Afrösningsjord.	Impediment.	Summa.				
					1.	2.	3.	4.		1.	2.	3.	4.												
1871	32	48	10,312	33,124	176	55	29	1	1262	13	19	20	4	—	56	509	9,322	14,924	2,465	70,342	238	97,291	39,473	11,687	
1872	40	37	12,750	19,154	107	35	17	—	1160	10	14	8	—	—	32	295	4,421	7,176	1,178	48,138	268	61,181	23,359	7,924	
1873	46	30	27,125	24,160	55	55	9	—	119	14	11	8	—	—	33	252	3,745	8,809	115	51,634	93	64,396	23,440	11,860	
1874	32	33	13,625	21,740	39	42	18	2	101	5	9	5	—	—	19	223	4,170	4,774	288	44,512	486	54,230	22,614	10,561	
1875	34	24	46,249	49,750	161	25	16	—	202	11	7	1	—	—	19	287	5,271	4,664	1,204	51,439	123	62,701	27,251	6,318	
S:a	184	172	110,061	147,928	538	212	89	3	2844	53	60	42	4	—	159	1,566	26,929	40,347	5,250	266,065	1,208	339,799	136,137	48,330	

Tab. N:o 12.
STATS- OCH RIKSGÄLDSMEDLEN ÅREN 1871—1875.

D e b e t .					K r e d i t .				
	Statsmedel.		Riksgäldsmedel.			Statsmedel.		Riksgäldsmedel.	
	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.		Kronor.	öre.	Kronor.	öre.
1871.					1871.				
Ingående balans för behållning	388,216	86	116,789	05	Ingående balans för skuld	5,121	46	—	—
Inkomster	792,292	55	204,457	97	Afkortningar	47,341	37	15,502	20
Ankomna remisser	80,153	83	—	—	Utgifter	450,124	54	5,467	29
Utgående balans för skuld	142,404	90	230	33	Afgångna remisser	367,310	60	111,401	28
Summa	1,403,068	14	321,477	35	Utgående balans för behållning	533,170	17	189,406	58
					Summa	1,403,068	14	321,477	35
					I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1872	26,699	01	2,540	11
1872.					1872.				
Ingående balans för behållning	533,170	17	189,406	58	Ingående balans för skuld	142,404	90	230	33
Inkomster	903,392	15	172,715	10	Afkortningar	52,804	15	14,823	99
Ankomna remisser	120,152	53	—	—	Utgifter	515,549	09	5,528	45
Utgående balans för skuld	140,663	99	214	73	Afgångna remisser	455,401	25	183,745	64
Summa	1,697,378	84	362,336	41	Utgående balans för behållning	531,219	45	158,008	—
					Summa	1,697,378	84	362,336	41
					I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1873	33,349	81	2,557	14
1873.					1873.				
Ingående balans för behållning	531,219	45	158,008	—	Ingående balans för skuld	140,663	99	214	73
Inkomster	906,914	55	134,075	34	Afkortningar	46,579	76	7,371	95
Ankomna remisser	110,184	95	—	—	Utgifter	513,349	52	4,985	74
Utgående balans för skuld	140,380	16	75	85	Afgångna remisser	485,533	04	149,994	05
Summa	1,688,699	11	292,159	19	Utgående balans för behållning	502,572	84	129,592	72
					Summa	1,688,699	11	292,159	19
					I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1874	22,128	50	2,317	29
1874.					1874.				
Ingående balans för behållning	502,572	80	129,592	72	Ingående balans för skuld	140,380	16	75	85
Inkomster	953,671	56	138,823	22	Afkortningar	30,190	36	8,696	27
Ankomna remisser	100,209	88	—	—	Utgifter	550,491	42	4,390	90
Utgående balans för skuld	144,218	48	—	—	Afgångna remisser	420,803	35	120,150	89
Summa	1,700,672	72	268,415	94	Utgående balans för behållning	558,807	43	135,102	03
					Summa	1,700,672	72	268,415	94
					I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1875	30,266	11	6,200	12
1875.					1875.				
Ingående balans för behållning	558,807	43	135,102	03	Ingående balans för skuld	144,218	48	—	—
Inkomster	990,187	63	157,110	16	Afkortningar	44,437	15	7,728	40
Ankomna remisser	150,522	—	—	—	Utgifter	640,151	01	5,710	09
Utgående balans för skuld	139,348	63	—	—	Afgångna remisser	374,732	27	142,298	89
Summa	1,838,865	69	292,212	19	Utgående balans för behållning	635,326	78	136,474	81
					Summa	1,838,865	69	292,212	19
					I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1876	35,471	70	6,397	10

Tab. N:o 13.

S P A R B A N K E R.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
År.	Sparbanker.	Delegare.			Delegarnes fonder.				Sparbankernas egna fonder.			
		Tillkomna nya	Afgångne	Qvarstående vid årets slut.	Insatta belopp	Godtgjorda räntor	Uttagna belopp	Behållning vid årets slut.	Inkomster.	Förvaltningskostnader m. m.	Behållning vid årets slut.	
	Antal.	Antal.			Kronor.				Kronor.			
		under året.			under året.							
1871	9	3,977	868	14,208	744,907	83,521	286,440	2,001,751	30,932	11,462	239,180	
1872	9	3,699	1,113	16,794	810,679	104,481	428,423	2,488,488	39,168	19,009	259,624	
1873	9	4,196	1,065	19,921	1,139,248	134,537	471,837	3,290,434	42,742	16,186	286,179	
1874	9	4,825	1,668	23,078	1,303,396	173,660	807,900	3,959,528	51,736	28,624	311,258	
1875	10	3,383	2,850	23,611	811,748	189,148	980,625	3,979,799	50,320	27,558	334,964	

1.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.
Klassifikation af sparbanksdelegarne efter deras innestående behållning vid årets slut.															
År.	I nedanstående antal sparbanker.	Under 10 Kronor.		10—50 Kronor.		50—100 Kronor.		100—500 Kronor.		500—1000 Kronor.		Öfver 1000 Kronor.		Summa.	
		Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.
		Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.
1871	9	4,388	20,493	3,546	103,845	1,960	149,017	3,470	858,048	543	381,430	301	488,917	14,208	2,001,750
1872	2) 9	4,481	30,284	3,937	92,160	3,506	259,474	3,717	952,216	787	531,007	366	623,345	16,794	2,488,486
1873	1) 2) 8	5,322	23,400	4,234	118,335	2,530	181,970	4,534	1,151,959	948	684,567	427	742,637	17,995	2,902,868
1874	1) 8	5,883	21,901	4,890	126,636	2,781	194,791	5,605	1,361,818	1,250	847,094	545	968,277	20,954	3,520,517
1875	10	6,251	22,116	5,817	144,538	2,962	202,649	6,453	1,485,733	1,468	1,000,528	660	1,124,235	23,611	3,979,799

1) Åmåls sparbank ingår ej i klassifikation för åren 1873 och 1874.
2) Ang. öfriga bristfälligheter i uppgifterna för åren 1872 och 1873 jfr. de i Stat. Tidskrift meddelade upplysningar.

Tab. No 14.

FATTIGVÅRDEN.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	
År.	Fattigvårds-samhällen			Antal fattighus.	Antal fattighjon, som erhållit full försörjning.								Antal af fattigvården understödde, som ej fått full försörjning.			Fattigvårdens									
	med gemensam fattigvård.	med fattigvården rotaris delad.	antal rotar.		Äldre personer, vårdade				Barn, vårdade i och utom fattighus.		Summa.					Summa af båda könen.			inkomster. Kronor.						
					i fattighus.		på annat sätt.		m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.				q.	Summa.	Afkastning af egen-dom, kol-lekter m. m.	Personel afgift.	Tillskott.		Ersättning.
	m.	q.	m.		q.	m.	q.	m.								q.	m.	q.					m.	q.	Summa.
Å landsbygden.																									
1871.....	196	31	399	218	171	342	1,033	1,379	1,251	1,268	2,455	2,989	5,444	2,479	3,928	6,407	17,413	39,976	226,652	49,720	861	855	335,477	328,160	
1872.....	196	31	400	213	182	341	1,005	1,694	1,281	1,312	2,468	3,347	5,815	2,560	4,190	6,750	17,631	40,694	240,781	50,315	820	1,105	351,346	327,390	
1873.....	196	33	403	219	184	356	1,025	1,690	1,293	1,350	2,502	3,396	5,898	2,565	4,256	6,821	18,074	41,835	248,896	49,939	453	1,437	360,634	327,609	
1874.....	195	34	410	222	179	360	1,040	1,650	1,283	1,348	2,502	3,358	5,860	2,630	4,245	6,875	18,560	44,279	239,970	51,273	515	1,253	355,850	332,213	
1875.....	195	34	410	222	168	358	998	1,737	1,224	1,205	2,390	3,300	5,690	2,715	4,140	6,855	20,189	45,636	225,777	57,587	674	1,387	351,250	343,737	
I städerna.																									
1871.....	4	—	—	15	32	55	18	37	115	116	165	208	373	83	310	393	6,814	906	32,755	—	155	1,232	41,862	41,051	
1872.....	4	—	—	15	33	50	20	38	119	125	172	213	385	61	314	375	7,407	898	31,468	—	158	1,557	41,488	37,905	
1873.....	4	—	—	15	40	61	26	35	126	119	192	215	407	52	300	352	7,356	903	32,530	—	167	1,610	42,566	39,238	
1874.....	4	—	—	15	37	63	28	40	130	115	195	218	413	50	320	370	8,492	903	36,527	—	399	832	47,153	31,418	
1875.....	4	—	—	15	30	54	15	53	110	128	155	235	390	54	310	364	8,527	919	34,263	—	399	776	44,884	45,437	
I hela länet.																									
1871.....	200	31	399	233	203	397	1,051	1,416	1,366	1,384	2,620	3,197	5,817	2,562	4,238	6,800	24,227	40,882	259,407	49,720	1,016	2,087	377,339	369,211	
1872.....	200	31	400	228	215	391	1,025	1,732	1,400	1,437	2,640	3,560	6,200	2,621	4,504	7,125	25,038	41,592	272,249	50,315	978	2,662	392,334	365,295	
1873.....	200	33	403	234	224	417	1,051	1,725	1,419	1,469	2,694	3,611	6,305	2,617	4,556	7,173	25,430	42,738	281,426	49,939	620	3,047	403,200	366,847	
1874.....	199	34	410	237	216	423	1,068	1,690	1,413	1,463	2,697	3,576	6,273	2,680	4,565	7,245	27,052	45,182	276,497	51,273	914	2,085	403,003	363,631	
1875.....	199	34	410	237	198	412	1,013	1,790	1,334	1,333	2,545	3,535	6,080	2,769	4,450	7,219	28,716	46,555	260,040	57,587	1,073	2,163	396,134	389,174	